

Et essay om infantil seksualitet

Katrine Zeuthen¹

Essayet udforsker begrebet infantil seksualitet ved at undersøge ikke blot, hvordan barnets udtryk og fantasier kan kaldes seksuelle, men også hvordan den voksnes henvendelse til barnet etablerer fundamentet for det seksuelles opståen og udvikling i barnet. Med afsæt i Laplanches teori om den generaliserede forførelse argumenteres det, at seksualiteten kommer til barnet fra den voksne, i det den voksne har et seksuelt ubevidste, hvilket barnet endnu ikke har. Den voksnes omsorg er gådefuld for barnet, netop fordi barnet fornemmer seksualitetens tilstedeværelse uden at forstå dens betydning. Alligevel forsøger barnet at oversætte de enigmatiske meddelelser, der kommer fra den voksne, og disse forsøg på at oversætte funderer den infantile seksualitet i barnet som noget på en gang gådefuldt, gribende, og overvældende. Forfatteren foreslår Laplanches teori som en analytisk tilgang til sager med mistanker om seksuelle overgreb mod børn.

Seksualiteten er gådefuld og gribende, utilgængelig og uhåndgribelig. Den undslipper sig entydige definitioner og simple beskrivelser, og alligevel trænger den sig på. Den vil ikke sættes i bås, selvom vi gennem hele historien har forsøgt at kategorisere seksualitet og fordømme de former og udtryk, der falder ved siden af vores inddelinger. Seksualiteten indfanger os, den udtrykker sig og gør indtryk. Seksualitet er et grundlæggende aspekt ved det at være menneske, og dens plads i vores biologi, i vores kultur og i vores psykologi har været til diskussion og debat gennem alle tider. Hvad er seksualitetens udgangspunkt og afsæt, hvad er dens natur og dens (for)mål? Seksualitet opleves gennem følelser og fantasier, ønsker og begær og udtrykkes i adfærd og værdier, roller og relationer. Den påvirkes af sociale, politiske, juridiske, religiøse såvel som åndelige faktorer, for blot at nævne nogle

1. Katrine Zeuthen: Lektor i klinisk børnepsykologi, Institut for Psykologi, Københavns Universitet. Autoriseret psykolog og kandidat i Dansk Psykoanalytisk Selskab. E-post: katrine.zeuthen@psy.ku.dk.

af de spor, der gør seksualitet til en foranderlig, fleksibel og flertydig størrelse (WHO 2006a).

Spørgsmålet om seksualitetens udgangspunkt, dens natur eller normalitet er først og fremmest et spørgsmål om dens normativitet. Seksualitet ikke er et entydigt spor i udviklingen, der, hvis alt går godt, former sig på en måde, der følger en særlig kronologi og kausalitet, der er givet på forhånd. Det, vi betragter, når vi betragter seksualitet, er ikke et afgrænset eller løsrevet fænomen med en indlagt og forudsigelig betydning, der lader sig indfange og afdække af fastlagte begreber og betydninger. Seksualitet er foranderlig fra første færd, fordi den ikke findes i sig selv, og fordi den ikke udvikler sig af sig selv. Og vi er selv børn af denne præmis. Det, vi betragter med - os selv - er også præget af de veje, vores liv har udviklet sig ad og de relationer, der har dannet rammen om og påvirket vores udvikling. Vi har fået seksualiteten ind med moder-mælken, fordi den voksnes omsorg og kærlighed til sit barn ikke kun skaber rammen om udviklingen men etablerer selve dens udgangspunkt og dens indhold. Omsorgen har et særligt indhold og en særlig betydning knyttet til disse voksne, og det er dette særlige, der sætter barnets udvikling i gang på en måde, der er knyttet til netop de relationer. Dette gør sig også gældende på det seksuelles område.

Med omsorgen følger ikke kun betydning og indhold men også en gåde og et fravær, fordi der er noget, de voksne holder tilbage og ikke giver barnet, og det er de voksnes seksualitet. Og barnet mærker, at der er en del af den voksnes verden, som ikke er tilgængelig, men som alligevel eksisterer mellem barn og voksen, uden barnet har mulighed for at forstå, hvad det i virkeligheden betyder. Det er ikke vanskeligt at se, at seksualiteten udtrykker sig i den omsorg, moderen eller faderen giver sit barn, ligesom barnets sutten på brystet er en lystfuld aktivitet, der er til at få øje på (Freud 1905). Men det er en seksualitet, der ikke er seksuel i en voksen og målrettet forstand. Den betydning, moderen og faderen giver deres barn, så længe barnet ikke selv er i stand til at udtrykke sine behov, behøver en fortrængningsbarriere, således at adfærden ikke er styret af behov uden hensyn til barnet. Det spæde barn er i sin hjælpeløshed prisgivet forældrenes omsorg og prisgivet, at den gives på barnets præmisser. Barnet har endnu ikke udviklet en barriere eller struktur for omsorgen, som det derfor må forudsætte hos den voksne (Gammelgaard 2010).

Seksualiteten kommer udefra, fra den voksne til barnet, men først i puberteten begynder vi at forstå, hvad seksualiteten betyder, hvad der er dens funktion og dens (for)mål. Først med kroppens modning forstår vi, at kroppen er seksuel, og at seksualitet betyder noget særligt, fordi vi ikke længere fornem-

mer det gådefuldt seksuelle omkring os som noget utilgængeligt men mærker det gådefuldt seksuelle i os selv som nærværende. Indtil da har vi fornemmet gåden uden at være i stand til at løse den, fordi dens løsning har været uden for rækkevidde, netop for at vi med tiden og med vores egen udvikling selv skal kunne finde svaret *nachträglich*. Svaret er funderet i os i vores barndom, og samtidigt må vi give det vores eget indhold og betydning for at blive i stand til at løsrive os fra vores forældre og vende vores kærlighed og vores lyst ud i verden. Ligesom Ødipus, der måtte gøre sig blind overfor det begær, han havde rettet mod sin mor, og den rivaliseren, han havde udkæmpet med sin far, da det gik op for ham, hvad han havde gjort, må vi også fortrænge med tilbagevirkende kraft, at seksualiteten er funderet i netop disse tidlige relationer, for derved at give plads til relationer udenfor familiens skød (Freud 1900).

Seksualitet handler om forskellen mellem barn og voksen, man kan ligefrem sige, at seksualitet er defineret af generationsforskellen mellem barn og voksen. Seksualitet handler ikke om lighed eller om en gradvis udvikling i stadier fra barndom gennem voksenlivet til alderdommen men er først og fremmest defineret ved det brud, der er mellem barnet og de voksnes verden på det seksuelle område. Bruddet mellem barnets lystfulde og nysgerrige seksualitet og den voksnes vidende og målrettede seksualitet. Hos barnet er lyst lyst og eksisterer ikke i kraft af at skulle opnå en anden og målrettet tilfredsstillelse af lysten. Lysten bliver først seksuel med tilbagevirkende kraft (Laplanche 2001).

Dermed ikke sagt, at børn ikke har fantasier om de voksnes verden. Allerede Freud (1905) gjorde os opmærksomme på, at børn har infantile seksualteorier om livets store mysterier, og de lader sig ikke slå ud af den voksne verdens utilgængelighed. Tværtimod pirrer det hemmelige deres nysgerrighed og deres videbegær. De leger og de lærer, og alt imens de bruger deres fantasi til at skabe sammenhæng mellem barnets og de voksnes verden, udvikler de sig og bliver i stand til at tage virkeligheden til sig i mængder og i grader, de kan begribe og skabe mening i.

Når børn leger, siger eller gør ting, de voksne får et indblik i, og som af de voksne kan opfattes som seksuelt, kan der opstå tvivl om, hvordan barnets adfærd eller udtalelser skal forstås. Vi bliver i tvivl om, hvordan vi skal vurdere det, vi ser og hører, og vi bliver bekymrede over, at vi er i tvivl. Vi vil gerne være sikre i vores sag, og vi leder efter objektive kriterier, der kan dirigere vores vurderinger i den rigtige retning og fratage os det ubehag, tvivlen skaber i os, hvad enten vi er forældre eller fagpersoner. Vi leder efter noget, der må ligge til grund for barnets handlinger eller udsagn, en hændelse, der

kan afdækkes som den er i sig selv, en bagvedliggende begivenhed eller sammenhæng, der kan være forklaringen på det, der har vakt vores uro. Vi vil finde en direkte sammenhæng mellem barnets udtryk og virkeligheden, der kan fritage os selv fra at skulle vurdere det, vi ser eller hører (Friedrich 2007).

Vi kigger på barnet efter svar, og i vores iver efter at observere barnet, glemmer vi at observere os selv, og vi fortrænger, at vi observerer fra et udgangspunkt, der er vores eget. Vi glemmer os selv i den objektive videnskabs navn, fordi det er blevet et fagligt såvel som videnskabeligt kriterie, at vi ikke må påvirke det, vi observerer, ikke tillægge det noget, der kommer fra os selv. Det opfattes som uvidenskabeligt og kan sætte fagligheden og dermed den objektive sandhed på spil. Men dermed kommer vi til at give barnet hele ansvaret for det, barnet udtrykker. Og vi venter med at reagere på vores tvivl, indtil vi er sikre i vores sag, indtil barnet har vist os mere og nok til, at vi kan begrunde vores tvivl og berettigede vores bekymring i virkeligheden (Dalenberg 2000).

At seksualitet ikke er direkte tilgængelig som noget, der kan observeres og giver mening i sig selv er ikke ensbetydende med, at alt er lige-gyldigt, og at vores oplevelse og fortolkning af barnet er vilkårlige konstruktioner, der udelukkende er styret af vores egen subjektivitet. Det, barnet udtrykker, betyder noget, men udtrykket giver ikke mening i sig selv. Det fordrer et tydningsarbejde. Sager med mistanker om seksuelle overgreb mod børn udfordrer vores vurderingsevne i en særlig grad, fordi vores normer og grænser kommer i spil, normer, der er formet af vores egen opvækst, og grænser, der er defineret af de relationer, vi selv er vokset op i og har udviklet os med. Ofte er vi ikke bevidste om den baggrund, vi selv vurderer ud fra, fordi det seksuelle har sit eget domæne, der eksisterer udenfor sproget og udenfor gængse omgangsformer og samtaleemner. Det er personligt og det er privat. Det seksuelle er i denne sammenhæng en udvidet seksualitet, der ikke svarer til den voksnes målrettede og vidende seksualitet men som alligevel er dens fundament og dens udgangspunkt. En udvidet seksualitet, vi har fortrængt, at vi rummer, fordi vores voksne seksualitet har taget seksualiteten i besiddelse som selvskrevet arving til barndommens seksualitet (Laplanche 2011).

Seksuelle overgreb udtrykker sig ikke tydeligt. Børn kan have en tvangspræget seksuel adfærd, uden at have været udsat for seksuelle overgreb, ligesom et seksuelt overgreb sjældent udtrykker sig i entydige tegn og signaler med et seksuelt indhold. Vi mangler at inddrage vores ubevidste i vores vurdering af barnet, hvor vi forholder os til vores egen vurdering og lægger mærke til måden vi lytter på (Faimberg 2005). Vi overser, at det kan være vores urolige blik på barnet, der skaber noget seksuelt i barnet, der ikke har den samme

betydning for barnet, som den har for os. Måske er det med til at skabe vores tiltagende restriktive og regelsatte tilgang til barnet og til barnekroppen, at vi tillægger barnet en voksen viden om seksualitet, når barnet viser os eller siger noget, vi forbinder med det seksuelle. Vi tror, at seksualiteten kommer indefra, og at den derfor må tøjles og begrænses, så barnets seksualitet ikke kommer til udtryk som en modnet seksualitet, noget, der i kraft af sin for tidlige blomstring er truende og farligt og må beskyttes. For barnets skyld, men også for de voksnes skyld, der har med børn at gøre i deres hverdag, det være sig i familien, i dagsinstitutioner, fritidsforeninger eller i det offentlige rum som sådan.

Vi skaber regler og forbud om, hvordan børn og voksne må og ikke mindst ikke må omgås i de institutioner, hvor børnene tilbringer mange timer af deres liv. Om der må opstå særlige bånd eller relationer mellem børn og voksne, hvor børn knytter sig mere til nogle voksne end andre. Om hvor tæt kropskontakten må være mellem børn og voksne og mellem børn og børn. Med alle disse præventive foranstaltninger undgår vi vanskelige samtaler og diskussioner om vores egen tvivl og usikkerhed, som netop opstår i mødet mellem barnets lystfulde og opsøgende tilgang til verden og den voksnes seksualitet. Nødvendige og vedkommende samtaler om, hvem vi er og skal være i forhold til hinanden, og hvor grænsen skal og ikke skal være i mødet mellem børn og voksne. Vi tror, vi beskytter børnene mod det udefrakommende og potentielt krænkende blik på en spirende seksualitet, og vi tror, vi beskytter os selv mod at blive mistænkt for noget. Og vi tror, vi derved undgår at være i tvivl.

Men selvom der findes generelle retningslinjer for vores vurderinger af børns adfærd, kan de aldrig stå alene, når vi skal vurdere et barns udtryk eller udsagn, der har gjort os bekymrede og i tvivl. Selv om det er almindeligt for børn at vise sig frem, være nysgerrige, at røre ved sig selv og andre, og selv om det er mere alvorligt, hvis et barns adfærd eller viden om seksualitet er af aggressiv, målrettet eller voksen karakter, kan tydningen af det observerede aldrig stå alene som et entydigt bevis på, at barnet har eller ikke har været udsat for et seksuelt overgreb (Elkovitch 2009). Tydningsarbejdet kræver, at vi også betragter os selv og de normer, værdier og det indhold, vi tillægger barnet, uden at det nødvendigvis er det, barnet udtrykker og vil vise os. Derfor må vi sætte os selv i arbejde på en helt anden måde end den, det observerende paradigmes blik hidtil har beskyttet os imod, når vi skal beskæftige os med den infantile seksualitet. Vi mangler at turde tale om, at børn også påvirker os, når vi er sammen med dem. At det ikke kun er børnene, der nyder at blive puslet på puslebordet eller sidde på skødet, men at det også vækker nydelse i os. At

det vækker det seksuelle i os, men en seksualitet, der ikke er defineret af den voksnes og målrettede seksualitet, men det, der er seksuelt alligevel og på en anden måde, der er nærende og betydningsfuld i relationer mellem børn og voksne.

Når et barn har en seksuel adfærd, som bekymrer os, er barnets ytring et svar eller nærmere et forsøg på at forstå en henvendelse, der kommer til barnet udefra fra barnets omkringliggende verden. Barnet forsøger at besvare et spørgsmål med sin adfærd, et spørgsmål, der henvender sig til barnet fra en verden, der er voksen og fuld af betydninger, som barnet endnu ikke har mulighed for at dechiffrere eller forstå. Og netop derfor kan barnets svar eller løsning på ikke at kunne give det uforståelige betydning så at sige være udtrykt gennem kroppen. Den seksuelle adfærd kan være udtryk for, at barnet har været udsat for seksuelle overgreb men det er langt fra sikkert, at det er i relation til en faktuel seksuel krænkelse, at barnets adfærd skal forstås (Elkovitch 2009). Adfærden skal betragtes i relation til barnets omkringliggende verden, og derfor må en vurdering af barnet altid foretages på baggrund af en vurdering af barnets relationer. Hvordan er barnets relationer, hvordan henvender de sig til barnet, hvordan imødekommer de barnet som barn? Og hvad betyder det for barnet? Blikket må vendes fra barnet til de voksne, der varetager barnets trivsel i dets hverdag, således at vores observationer af barnet tager afsæt i, hvad det er for en virkelighed, barnet forsøger at forstå og udtrykke gennem blandt andet sin adfærd. Børn udsat for seksuelle overgreb kan have mange forskellige symptomer, tegn og signaler, der tilsammen giver et meget diffust og usammenhængende billede af, hvad det i virkeligheden er, barnet har været udsat for, mens børn udenfor sådan en udsathed kan have en meget insisterende seksualiseret adfærd uden andre umiddelbare symptomer på mistrivsel (Zeuthen og Gammelgaard 2010). Hvordan vi skal lære at skelne disse sager fra hinanden på en måde, der kan nuancere vores vurderinger af, om barnet er udsat og på hvilken måde, kan den franske psykoanalytiker Jean Laplanches teori om forførelse, seksualitet og oversættelse kvalificere (Laplanche 1990, 2001, 2011).

Laplanche har med sin teori om den generaliserede forførelse (Laplanche 1990) forsøgt at løse det dilemma Freud igennem hele sit forfatterskab var præget af og drevet af, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt hans hysteriske patienters seksuelle fantasier var forankret i realiteten eller i fantasien. Freud opgav som bekendt sin forførelsesteori (Freud 1896a, b, c) kun få år efter, at han havde formuleret den, fordi han opdagede, at det ubevidste ikke skelner mellem fantasi og realitet, og at hysteriske symptomer i voksenlivet ikke altid

var udtryk for seksuelle overgreb i barndommen. Han opdagede, at kroppens udtryk også kunne være forankrede i fantasier om det seksuelle, der fortrængtes med tilbagevirkende kraft og netop derfor kom til udtryk udenom det psykiske. Hysterikere lider mestendels af reminiscenser, skrev Freud og Breuer (1893-95). Hysterikere lider af erindringsrester, og realitetens sikre grund forsvandt således sammen med en entydig forbindelse mellem en hændelse og dens udtryk, en oplevelse og erindringen om den (Freud 1897). Og med Freuds vigtige videnskabsteoretiske erkendelse opstod psykoanalysen som vi kender den i dag, med dens teoretiske såvel som metodiske accept af, at realiteten ikke kan afdækkes empirisk som den er i sig selv.

Laplanche tager Freud på ordet. I sin teori om den generaliserede forførelse (Laplanche 1990) læser han Freud på ny og undersøger de dilemmaer, Freud stod overfor, da han måtte give afkald på sin forførelsesteori. Med formuleringen af den fundamentale antropologiske situation (Laplanche 2011) fastholder Laplanche forførelsen som faktualitet (Laplanche 1990): Relationen mellem barnet og den voksne er asymmetrisk, i det den voksne rummer et seksuelt ubevidste, som barnet endnu ikke er i besiddelse af men alligevel fornemmer tilstedeværelsen af hos den voksne. Med den voksnes omsorg til barnet følger der derfor en gådefuld meddelelse. Den voksne kommunikerer noget med sin omsorg, der på en gang er tilstede og holdes tilbage i relationen til barnet, og det er det seksuelle. Den voksne forfører derved barnet med sine gådefulde meddelelser og igangsætter barnets forsøg på at forstå, hvad henvendelsen rummer, og hvad den betyder. Seksualiteten kommer udefra, fra den voksne til barnet, i det barnets forsøg på at oversætte den enigmatisk meddelelse igangsætter udviklingen af barnets ubevidste og derved også det seksuelle hos barnet. Det gådefulde stimulerer så at sige barnets fantasi, fordi barnet vil forsøge at regne ud, hvad det er, den voksne, meddeler eller deler-med-barnet. Og de dele, den voksne holder tilbage, bevidst såvel som ubevidst, indlejres i barnet og etablerer udviklingen af barnets infantile seksualitet.

Laplanche definerer infantil seksualitet som den ubevidste lyst, der eksisterer og udtrykker sig i relationen mellem barnet og den voksne, men som barnet og den voksne ikke har samme mulighed for at forstå og derved give betydning, og som netop derfor er forskellig hos barnet og den voksne. Laplanche taler om barn/voksen-simultanitet - det er fordi, de er tilstede samtidig, at barnet kan finde sig selv i den voksne. Derfor kan vi tale om retroaktivitet - vi finder os selv med tilbagevirkende kraft, når det går op for os, hvad det var, der også var tilstede mellem barnet og den voksne (Laplanche 2011). Hos Laplanche er det derfor ikke et spørgsmål om, hvorvidt barnet er eller ikke er

blevet forført men snarere et spørgsmål om, hvordan og på hvis præmisser. Der er grader af forførelse, og de grader, der udelukker barnet fra at deltage i at give sin egne udvikling betydning i relationen er krænkende og perverse. Laplanche bevæger sig derved fra Freuds dualistiske formulering af forførelse, der cirkulerer om spørgsmålet om, hvad der er eller ikke er sket i virkeligheden, til en formulering af det, man kan kalde et forførelseskontinuum med afsæt i den præmis, at barnet altid bliver forført af den voksne. Den generelle forførelse omslutter hele barnet, dets krop, dets hud og binder driften, fordi den voksne investerer sit begær i barnet, så barnet kan tage den voksnes blik på sig indefra i sin spirende autoerotik og derved i begyndelsen på udviklingen af sit jeg. Den perverse forførelse er defineret ved, at den voksne går udenom barnets spirende jeg og trænger ind i kroppen med en betydning, der er udenfor barnets rækkevidde og derved barnets mulighed for psykisk at repræsentere betydningen af overgrebet. Det seksuelle overgreb indlejres i barnets ubevidste som et indkapslet fremmedlegeme karakteriseret ved et fravær af betydning – overgrebet kan hverken fortrænges eller forstås og udtrykker sig derved udenom jeget og derved på måder, der ikke kun er uforståelige for barnet men også for de voksne, der er omkring barnet (Laplanche 2011).

Barnet kan også udsættes for, at der ingen generel forførelse finder sted. F.eks. har barnet til en depressiv, fraværende mor denne mor for altid - barnet bindes til den konkrete voksnes tilstedeværelse, fordi objektet ikke er blevet etableret som en forestilling eller psykisk repræsentation i det autoerotiske (André 2011). Barnet venter på at blive forført. Med Laplanche kan man sige, at hvis der etableres en primær autoerotik i barnet, hvor objektet ikke er repræsenteret, er det fordi den er etableret sekundært og med tilbagevirkende kraft som et udtryk for, at den generelle forførelse ikke har fundet sted (Zeuthen og Gammelgaard 2010). Det seksuelle er her uden objekt, fordi etableringen af afsættet for det seksuelles udvikling ikke er sket på barnets udviklingsmæssige præmisser. Barnet er ude af stand til at repræsentere den voksnes perverse henvendelse (som i det seksuelle overgreb) eller fraværet af den voksnes henvendelse (som i fraværet af den generelle forførelse).

Den seksualitet, der har et hormonelt afsæt, er fraværende hos mennesket fra fødsel til pubertet. Den voksne kender til seksualitetens betydning, mens barnet først i puberteten begynder at forstå seksualitet som seksualitet så at sige. Og alligevel er det netop mellem fødsel og pubertet, at den menneskelige seksuelle drift funderer den infantile seksualitet, der blev opdaget af Freud, og som placeres i den specifikke og levede relation af Laplanche. Det er en udvidet seksualitet, der ikke fra begyndelsen er associeret med den ene eller anden

erogene zone. Den er heller ikke associeret i nogen absolut forstand med kønsforskell. Den er ikke iboende men kommer udefra, fra den anden, fra den voksnes henvendelse til barnet (Laplanche 2011). Man kan sige, at den voksne lokker barnets lyst frem ved at forføre barnet med sin kærlighed. Men det er en kærlighed, der skal imødekomme barnets behov for omsorg på barnets præmisser. Og netop derfor er forførelsen ikke seksuel og må ikke være det. Det er den voksne, der har adgang til at forstå seksualitetens betydning og derved også kan etablere de grænser, der skal være for kærligheden mellem barnet og den voksne og for de udtryk, lysten finder og gives imellem dem. Det er kun den voksne, der kan og skal forbyde incest. Fordi seksualiteten befinder sig mellem den voksne og barnet, er det vores opgave og ansvar at forholde os til, hvordan seksualiteten kan og ikke skal komme til udtryk her. Og barnets psykiske arbejde må altid forstås som et udtryk for det, barnet har mødt i de voksnes verden, og ikke mindst hvordan den voksne verden er blevet formidlet til barnet. Netop derfor er barnets åbenhed og nysgerrighed de voksnes fordring og ansvar.

Freud skriver, at vi kun kan nå vores objekter ad omveje, og at observation ikke kan stå alene:

"Iagttagelsen af barndommen har den ulempe, at den bearbejder objekter, der let kan misforstås, og at psykoanalysen bliver besværliggjort ved kun at kunne nå sine objekter såvel som sine konklusioner ad store omveje; i deres samvirke opnår begge metoder imidlertid en tilstrækkelig grad af sikkerhed i erkendelsen" (Freud 1905: 101)".

Som Laplanche selv supplerer i forlængelse af dette citat er det aldrig et spørgsmål om ren observation af barnet – det er observationen i sig selv, der skal forstås (Laplanche 2011). Vi skal med andre ord forstå os selv mens vi observerer, og frem for at skelne mellem observation og fortolkning må vi blive bedre til at lægge mærke til de elementer af fortolkning, der altid vil være en del af vores observation, fordi vi altid selv vil være en del af vores observationer som dem, der observerer. Ingen observationer kan sige sig fri for at være styret af hypoteser i mere eller mindre grad. Da Freud måtte opgive sin tro på en kausal og entydig sammenhæng mellem sine voksne patienters hysteriske symptomer og seksuelle overgreb i barndommen, måtte han samtidig opgive sin tro på, at naturvidenskaben kunne stå alene som forklaringsmodel og metode i forståelsen af den menneskelige psyke, og han undskyldte denne forandring i sit arbejde med, at det var sagens natur, der var skyld i dette frem for

hans egne præferencer. Han måtte lade sig udfordre af den genstand, han forsøgte at forstå, og han måtte derfor tale med sine klienter i sin søgen efter at forstå deres lidelser:

"Jeg har ikke altid været psykoterapeut. Som andre neuropatologer er jeg trænet til at udføre lokale diagnoser og elektroprognoser. Det slår mig som besynderligt, at de casehistorier jeg skriver, kan læses som var de noveller, og at de mangler videnskabelig seriøsitet. Jeg må trøste mig selv med, at det er sagens natur, der er ansvarlig for dette, frem for mine egne præferencer" (Freud og Breuer 1893-1895).

Med sagens natur mente Freud de kvinder, han havde i behandling for deres hysteriske lidelser. Og igennem sine samtaler med dem opdagede han, at deres egne fortællinger og erindringer som brudstykker kunne bidrage til hans samlede forståelse af deres problemer. Han måtte opgive udelukkende at observere dem gennem naturvidenskabens metoder og gik i stedet i dialog med dem. Han supplerede sin deskriptive videnskabelige metode med en fortolkende og derved analytisk tilgang. I nærværende sammenhæng er sagens natur den diffuse og u håndgribelige infantile seksualitet, som vi så gerne vil forstå for bedre at kunne hjælpe børn med at udvikle sig og at udvikle sig på deres egne præmisser.

Bancroft, en af "the grand old men" indenfor den empiriske forskning om børn og seksualitet, afrunder en af sine vigtigste bøger "Sexual development in childhood" (Bancroft 2003) med at konstatere, at der mangler viden om den seksuelle udvikling i barndommen, og at der mangler relevante metoder såvel som teori til at indsamle og indfange denne viden til en samlet model, der kan vejlede os i vores forståelse af sammenhængen mellem den seksuelle udvikling i barndommen og de seksuelle overgrebs potentielt traumatiserende effekt. Der findes mange empiriske undersøgelser, der med forskellige metoder forsøger at indfange såkaldte data om sammenhængen mellem barndommens seksuelle udvikling og seksuelle overgreb, men de fremstår spredte og løsrevet fra en definition af det, der søges indfanget. Man kan sige, at seksualiteten observeres uden at blive defineret eller ved netop at blive defineret på forhånd uden at stille spørgsmålstegn ved, om det nu også er seksualitet, der observeres.

I spørgsmålet om, hvordan vi skal forstå fraværet af teori svarer Bancroft, at det i mange år har været politisk ukorrekt at spørge til, hvorfor børn bliver påvirket af seksuelle overgreb, og hvorfor de gør det på forskellige måder og i

forskellige grader, da det kan stille spørgsmålstejn ved de seksuelle overgrebs ødelæggende natur: "Why do you want to ask about how he has been devastated; the fact is he's been devastated" (Bancroft 2003, s. 450). Måske har Bancroft ret, når han siger, det er et politiske behov for at gøre feltet til noget generelt, almengyldigt og derved observerbart, der har forhindret teorier om seksualitetens relationelle faktorer i at udfolde sig, da et fokus på relationens betydning for denne udvikling kan lukke op for uendeligt mange måder, hvorpå seksualiteten kan udvikle sig, på godt og på ondt.

Sagens kompleksitet forsvinder med barnet, når det lukkes ud med badevandet i et enstemmigt politisk og videnskabeligt mantra om, at sandhed er lig med evidens. Men jagten på indlysende sandhed i sager med mistanker om seksuelle overgreb er en frugtesløs jagt, og sagens natur forsvinder ud af hænderne på de mennesker, der har med børn at gøre i deres dagligdag. Og med sagens natur forsvinder disse menneskers legitimitet som fortolkende og tvivlende subjekter.

Litteratur

- André, J. (2011). Laura – or the sexual borders of need. *International Journal of Psychoanalysis*, vol. 92, no. 4, pp. 761-771.
- Bancroft, J. (ed.) (2003). Conclusions from a theoretical perspective. In: *Sexual development in childhood*, pp. 449-454. Indiana: Indiana University Press.
- Dalenberg, C. J. (2000): *Countertransference and the treatment of trauma*. Washington DC: American Psychological Association.
- Elkovitch, N., Latzman, R.D., Hansen, D.J., & Flood, M.F. (2009): Understanding Child Sexual Behavior Problems: A Developmental Psychopathology Framework. *Clinical Psychology Review*, vol. 29, pp. 586-598.
- Faimberg, H. (2005): 'Listening to listening'. An approach to the study of narcissistic resistances (1981). In: *The Telescoping of Generations. Listening to the Narcissistic Links between Generations*, pp 19-30. London and New York: Routledge.
- Freud, S. & J. Breuer (1893-1895): Studies on Hysteria. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume II (1893-1895): Studies on Hysteria*, pp 1-305. London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1896a). Heredity and the Aetiology of the Neuroses. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud Volume 111 (1893-1899): Early Psycho-analytic Publications*, pp. 141-156. London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1896b). Further Remarks on the Neuro-Psychosis of Defence. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud Volume 111 (1893-1899): Early Psycho-analytic Publications*, pp. 157-185. London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1896c). The Aetiology of Hysteria. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud Volume 111 (1893-1899): Early Psycho-analytic Publications*, pp. 187-221. London: The Hogarth Press.

- Freud, S. (1897): Letter 69. Extracts From the Fliess Papers (1950 [1892-1899]. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud Volume 1 (1886-1899). Pre-Psycho-analytic Publications and Unpublished Drafts*, pp. 259-260. London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1900): *Drømmetydning I*. København: Hans Reitzels Forlag, 1988.
- Freud, S. (1905): *Afhandlinger om seksualteori*. København: Hans Reitzels Forlag 1985.
- Friedrich, W. N. (2007): Children with sexual behaviour problems. Family-based attachment-focused therapy. New York: W.W.Norton & Company Inc.
- Gammelgaard, J. (2010): *Betweenity*. A Discussion of the Concept of Borderline. London: Routledge and The Institute of Psychoanalysis.
- Laplanche, J. (1987): *Nye fundament for psykoanalysen*. Århus: Klim, 1990.
- Laplanche, J. (2001): *Sexuality and attachment in metapsychology*. In: Widlöcher D (ed.). *Infantile Sexuality and Attachment*. New York: Other Press.
- Laplanche, J. (2011): *Freud and the sexual: Essays 2000-2006*. Fletcher J (ed.). New York: International Psychoanalytic Books.
- WHO 2006a: *Sexual and reproductive health*.
- Zeuthen, K, Gammelgaard, J. (2010): Infantile sexuality: The concept, its history and place in contemporary psychoanalysis. *Scandinavian Psychoanalytic Review*, vol. 33; pp. 3-12.

Abstract:

The essay explores the concept of infantile sexuality by examining not only how the child's expressions and fantasies could be called sexual but also how the gaze of the adult establishes the foundations of sexuality in the child. Leaning on the theory of generalized seduction by Laplanche it is argued that sexuality comes to the child from the adult because the adult has a sexual unconscious and the child has not. Thus the adult's caring approach to the child is enigmatic, because the child senses the presence of the sexual without being able to understand its meaning. Yet the child tries to translate the enigmatic messages stemming from the adult, and the attempts of translation thereby found infantile sexuality in the child as something at once enigmatic, poignant and excessive. The author suggests the theory of Laplanche as an analytic approach to cases with suspicions of child sexual abuse.

English title: An essay on infantile sexuality

Keywords: Infantile sexuality, seduction, fantasy, child sexual abuse, translation.